

Wyrok z dnia 1 grudnia 1997 r.

II UKN 371/97

Do nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 112 ust. 2 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 65, poz. 385 ze zm.) konieczne jest ukończenie wymaganego w tym przepisie wieku emerytalnego w okresie zatrudnienia w charakterze mianowanego nauczyciela akademickiego.

Przewodniczący SSN: Maria Mańkowska, Sędziowie SN Roman Kuczyński (sprawozdawca), Stefania Szymańska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 1 grudnia 1997 r. sprawy z wniosku Zenona H. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B. o emeryturę, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 4 czerwca 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 21 marca 1997 r. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku uwzględnił odwołanie Zenona H. od decyzji Oddziału ZUS w B. w przedmiocie wcześniejszej emerytury. Sąd uznał, że ubezpieczony, z racji posiadania 30 lat pracy, w tym 20 lat w szkolnictwie oraz ukończenia 60 lat życia spełnia warunki do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury w oparciu o art. 112 ust. 2 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 65, poz. 385 ze zm.) pomimo, iż wiek 50 lat ukończył po upływie 4 lat od zwolnienia ze stanowiska mianowanego nauczyciela akademickiego. Sąd Wojewódzki dla uzasadnienia swego stanowiska powołał uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 1992 r., III UZP 21/90 (OSNC 1991 z.8-9 poz. 99) podjętą na gruncie art. 26 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym

pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm., w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 1990 r.), według której prawo do wcześniejszej emerytury nabywa także były pracownik, nie pozostający w zatrudnieniu w dacie osiągnięcia wymaganego wieku.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku zmienił powyższy wyrok i oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji ZUS.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że ubezpieczony był zatrudniony w charakterze nauczyciela akademickiego przez 31 lat (od 1 listopada 1961 r. do 30 września 1992 r.) , natomiast od 1 maja 1994 r. pracuje jako dyrektor Szkoły Języków Obcych "L.M." Spółka z o.o. - prezes zarządu i wiek 60 lat ukończył 8 października 1996 r., a zatem nie będąc w tej dacie mianowanym nauczycielem akademickim, przez co nie spełnia warunków z art. 112 ust. 2 ustawy o szkolnictwie wyższym.

Kasacja od wyroku Sądu Apelacyjnego zarzuca naruszenie art. 112 ust. 2 cyt. ustawy.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Kasacja jest nieuzasadniona. Art. 112 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym stanowi, że nauczyciel akademicki oraz członkowie jego rodziny mają prawo do zaopatrzenia emerytalnego określonego w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin z uwzględnieniem przepisów niniejszej ustawy. Oznacza to, że w stosunku do przepisów ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (z.e.p.) przepis ustępu 2 art. 112 ustawy o szkolnictwie wyższym stanowi *lex specialis*. Przepis ten bowiem stanowi, że mianowany nauczyciel akademicki może na swój wniosek przejść na emeryturę, jeżeli ukończył 60 lat życia i przepracował 30 lat, w tym 20 lat w szkolnictwie lub instytucjach naukowych - w przypadku mężczyzn [...]. Nie ulega wątpliwości, że przepis ten jest bardziej korzystny niż przepis art. 27 ustawy o z.e.p. normujący instytucję tzw. wcześniejszej emerytury, który wymaga, aby ubiegający się o taką emeryturę mężczyzna posiadał nie tylko 60 lat życia, 25 lat zatrudnienia, ale nadto był zaliczony do I lub II grupy inwalidów. Według brzmienia art. 26 ustawy o z.e.p. sprzed 1 stycznia 1990 r. ukończenie wieku emerytalnego wymagane było albo w okresie zatrudnienia albo nie później niż w ciągu 5 lat od jego

ustania, zaś z dniem 1 stycznia 1990 r. wymóg ten został zniesiony i na tle takiego stanu prawnego i faktycznego podjęta została cytowana uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 1991 r., według której skoro warunek ukończenia wieku w czasie zatrudnienia lub w ciągu 5 lat od jego ustania został zniesiony, to prawo do tzw. wcześniejszej emerytury może powstać także wówczas, gdy pracownik posiada stosowny okres zatrudnienia, zaś wiek ukończył w okresie późniejszym. Zdaniem Sądu tego rodzaju wykładnia uzasadniona jest między innymi sytuacją ekonomiczno-społeczną. Brak powiązania ukończenia wieku z okresem zatrudnienia powodował, że znaczna liczba pracowników legitymujących się 30-letnim okresem pracy (mężczyzna) zwolnionych z pracy z powodu zmniejszenia zatrudnienia nie mogła nabyć świadczeń emerytalnych w razie ukończenia wieku 60 lat w okresie późniejszym niż 5 lat od zaprzestania pracy. Jeżeli zatem ustawodawca odstąpił od powiązania daty ukończenia wieku 60 lat z trwaniem zatrudnienia lub okresem nie dłuższym niż 5 lat od jego ustania, to oznacza, że z tzw. wcześniejszej emerytury skorzystać może także były pracownik, który nie mógł skorzystać z takiej emerytury przed 1990 r., gdyż nie posiadał stosownego wieku i wiek ten ukończył po 1990 r., lecz w okresie dłuższym niż 5 lat od ustania zatrudnienia. Ubezpieczony Zenon H. nie znajduje się w sytuacji opisanej wyżej, przeto trafnie Sąd Apelacyjny uznał, że cytowana uchwała 7 Sędziów Sądu Najwyższego nie ma w stosunku do niego zastosowania. Natomiast przepis art. 112 ust. 2 ustawy o szkolnictwie wyższym również nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, gdyż ubezpieczony już nie jest mianowanym nauczycielem akademickim. Kto należy do tej kategorii stanowi art. 75 powołanej ustawy i jest oczywiste, iż ubezpieczony jako pracownik szkoły nie publicznej (co również wynika z akt sprawy) już nie należy do kategorii mianowanych nauczycieli akademickich. Na wcześniejszą emeryturę z mocy art. 112 ust. 2 ustawy o szkolnictwie wyższym może zaś przejść na swój wniosek mianowany nauczyciel akademicki. Z takiego sformułowania tego przepisu można wyprowadzić jedyny wniosek, iż dotyczy to tylko takiego mianowanego nauczyciela akademickiego, który aktualnie pozostaje w zatrudnieniu na podstawie mianowania w oparciu o przepisy ustawy o szkolnictwie wyższym i spełnia łącznie wszystkie wymienione w art. 112 ust. 2 ustawy warunki, a więc w dacie ukończenia 60 lat podczas zatrudnienia w charakterze mianowanego nauczyciela akademickiego posiada 30 lat zatrudnienia, w

tym 20 lat w szkolnictwie.

Ubezpieczony nie spełnia wszystkich tych łącznie wymaganych warunków, ponieważ w dacie ukończenia 60 lat nie był już mianowanym nauczycielem akademickim, zaś 30 letnie zatrudnienie, w tym 20 letnie w szkolnictwie dla nabycia tej szczególnego rodzaju wcześniejszej emerytury nie jest wystarczające. Nie jest też możliwe z przyczyn wskazanych w powyższych wywodach stosowanie przepisów ustawy o z.e.p. i przyjętej przez Sąd Najwyższy wykładni w uchwale z dnia 16 kwietnia 1991 r. bowiem niedopuszczalne jest stosowanie do jednego stanu faktycznego wybiórczo częściowo przepisów szczególnych, a częściowo przepisów ogólnie obowiązujących, skoro prawo do świadczeń oceniane było w oparciu o przepisy szczególne.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że zarzut kasacji naruszenia prawa materialnego pozbawiony jest usprawiedliwionych podstaw i na zasadzie art. 393¹² KPC orzekł jak w sentencji wyroku.

=====